

# הספרות כקיום מצוות הקריאה

לכריאה יש מעמד נבואי – היא מופנית לא רק לאל,  
אלא גם כלפי שאר בני האדם.

**ה**עוסק בספרות מתבקש לקרוא. הלא בכל שיעור כמעט מתבקשים התלמידים והתלמידות לקרוא משהו. ולא רק תלמידי ספרות מתבקשים לקרוא – האדם מתבקש לקרוא. האדם מצווה לקרוא. הוא נקרא לקרוא. כך לפחות בשלוש הדתות היוצאות מהמרחב הזה ושבות אליו. הבה ננסה לעמוד על אותה קריאה ועל זיקתו של האדם לקריאה. תוקפה של הקריאה בא מן האל. כוחות אלוהיים הם שמצווים על ישעיהו, על אוגוסטינוס ועל מוחמד לקרוא. על מוחמד מצווה זאת המלאך ג'בריל – "קרא בשם ריבונך" וגו'. ג'בריל עוד יופיע בהמשך. על ישעיהו ואוגוסטינוס מצווים קולות שמיימיים בטולי שם, מעין מלאכים או ילדים. בישעיהו זהו הקול הקורא במדבר – "קול אִמְרָ קָרָא". ב"וידויים" של אוגוסטינוס זהו הקול הילדי החוזר פעמיים על הקריאה המפורסמת: "טול וקרא, טול וקרא". מכאן שהאדם נקרא אל מרחב האמונה כדי לקרוא, ונקרא לקרוא כדי להיכנס אל מרחב האמונה.

בו בזמן שהוא נקרא על-ידי האל, האדם מצווה לקרוא בשליחות האל. "קרא בשם ריבונך" מצווה ג'בריל על מוחמד, כפי שאברם, יצחק, משה ואחרים קראו בשם ה'. שמו של אלוהים, הריבון, מתנוסס מעל הקריאה – הקריאה אל האמונה, והקריאה של האדם. קריאה זו היא קריאה של הכתוב, אולם בעת זוהי גם קריאה שכותבת. הלא בבראשית ב' מופיעה קריאתו הראשונה של האדם, הקריאה בשמות, כלומר מתן שם לכל הברואים. "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים לְרֵאשִׁית מַה יִּקְרָא לוֹ; וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נִפְשׁ חַיָּה, הוּא שְׁמוֹ. וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת". האדם נקרא על-ידי האל לקרוא לדברים בשם, לכנותם ולתת להם שפה. כך הוא קורא ומזמין את הדברים.

אך לא רק לדברים קורא האדם בשם, אלא גם לאל עצמו. ככתוב: "קרא בשם ריבונך". ומכאן מתברר פן נוסף של הקריאה בשם ה'. הקריאה בשם האל היא קריאה בשמו הראוי

של האל בשפת האדם, הלא היא שפת השמות. קריאה זו אינה בוראת בריאה באופן ספונטני, כמו קריאתו של האל בבראשית א', אלא מזמינה. זוהי קריאת היכרות, הכרה של השמות בשפת השמות, שדרכה האדם מכיר את האל ומכיר לאל את עצמו. משמע, האדם נקרא לקרוא לאל בשמו, שמו שנקרא על-ידי האדם. האדם קורא בשליחות האל, למען האל, למען קיומו של האל.

אם לעצור לדגש ברצף הקריאה, נוכל אפוא לומר כי האדם נקרא על-ידי האל, כדי לקרוא בשליחות האל בשמו של האל שיתן לו האדם. זהו הסימן הראשון של המצווה המופנית כלפי העוסקים בקריאה – יחסם אל האלוהי ואפילו חובתם אל האלוהי, וכך גם חובתם כלפי הדברים בעולם.

אך חובת הקורא אינה רק הקריאה השקטה בשם האל. הקריאה היא גם דקלום, קריאה בקול. ישעיהו, מוחמד ואוגוסטינוס קראו בשם האל, קראו אל מבקשיו וקראו באוזני מבקשיו. הקריאה היא ציטוט, או חזרה על קריאתו של האלוהי באוזני האחרים. כפי ש"בעל קורא" קורא בתורה בקול כדי שכל יושבי בית הכנסת ישמעו, כך על הקורא לקרוא בקול כדי שקריאתו תשמע. אם כן, לקריאה יש מעמד נבואי – היא מופנית לא רק לאל, אלא גם כלפי שאר בני האדם.

זוהי קריאתו של ג'בריל, ובשמו העברי "גבר" או "גבריאל", שילבש לכבודו את נוצותיו של התרנגול. בזוהר הקדוש כתוב כי התרנגול הנקרא גבר קורא ונותן בלילה שישה קולות קוראים כדי להעיר את האדם. כלומר, האדם כמלאך קורא.

אך לא בזאת נגמרה קריאתו של אותו מלאך בלבוש תרנגול. הזוהר שואל: "ומאי קרי?" ומה קורא? ועונה: "כל מעשי בני האדם". והוא ממשיך: "יְכַל מַעְשֵׁי בְנֵי הָעוֹלָם כּוֹתֵב בְּכָל יוֹם. וּבְלֵילָה לְאַחַר שְׁקוּרָא כָּל הַקְּרִיאוֹת הֵלְלוּ, קוּרָא כָּל מַה שֶּׁכָּתֵב בַּיּוֹם". קריאה בקול, קריאת מעשים וכתיבתם, מתערבבות כאן ומתאחדות תחת קריאת התרנגול. לאחר שסיים לקרוא לבני האדם להתעורר, גבריאל קורא וכותב את מעשיהם, ואז קורא שוב את אשר כתב. ומשום כך – משום שקרא וכתב את מעשיהם – הוא גם קורא להם להתעורר. הקורא מתנבא אל שאר בני האדם משום שהוא קרא את שאר בני האדם, ולהפך. על הקורא את האדם לקרוא אל האדם.

אך מה לנו ולאותו תרנגול או מלאך? תאמרו – אנחנו בני אדם, לא לנו קריאות מן הסוג הזה. אך בזוהר, הסיבה והתוקף לקריאות התרנגול השונות היא "מְשׁוּם שֶׁהוּא בְּעַל הַתִּיק (של החכמה), וְיָקֻטְתָּ הַסּוּפֵר בְּמִתְנִי". לא משום שהוא מלאך קורא, אלא מתוך היותו סופר. הקריאה לעורר את האדם, והקריאה אל האדם, הן תפקידי של האדם. על נקודת מבטו של המלאך, שהיא נקודת המבט הפואטית, ארחיב אולי בהזדמנות אחרת. זאת נקודת מבט הראויה לאדם.

ננסה לסכם את מכלול מצוותיו, או אולי קריאותיו, של האדם הקורא. האדם הקורא נקרא אל האל בשם האל, ונותן וקורא שם לאל ולדברים בעולם. האדם הקורא קורא אל שאר בני האדם כדי להזמין, קורא אל שאר בני האדם כדי שישמעו, קורא אל שאר בני האדם כדי שיתעוררו ותוך כדי כך, או משום כך, הוא קורא את שאר בני האדם. האדם הקורא נקרא. האדם הקורא קורא. וזוהי מצוותנו – אלה העוסקים בקריאה ואלו שקסת הסופר במותניהם: עלינו להיקרא ולקורא.